

Η ΤΣΟΝΤΑ

Και η σχέση της με τη Χούντα

Αναθεώρηση της 15 Ιουνίου 2012

τσόντα

ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΣΤΟΧΩΡΟ

ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΜΑΣ

www.stougiannidis.gr

© ΑΡΗΣ ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

aris@stougiannidis.gr

Κυριολεξία

τσόντα (η) χωρίς γενική πληθυντικού. (λαϊκή έκφραση)

1. πρόσθετο κομμάτι υφάσματος, που τοποθετείται σε φορεσιά για να μακρύνει ή να φαρδύνει
2. (κατ' επέκταση) καθετί που προστίθεται σε κάτι άλλο
ΣΥΝ. συμπλήρωμα
3. Η εμβόλιμη σκηνή πορνογραφικού χαρακτήρα που παρεμβάλλεται κατά την προβολή ταινίας με διαφορετικό θέμα
4. Κατά συνεκδοχή κάθε ταινία πορνό ή κασέτα video ή DVD με τολμηρό περιεχόμενο
5. ένας κινηματογράφος που προβάλλει τσόντες.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ βεν. Zonta (ιταλ. giunta) «προσθήκη» < ρήμα giungere φθάνω (μέσ.) συνδέομαι, " προστίθεμαι" < λατ. jungere συνδέω, συνάπτω. (αρχ. ζεύγ-νυ-μι).

Η λέξη **zonta** σήμαινε στο βενετσιάνικο ιδίωμα το Συμβούλιο Δέκα **Zonta dei Dieci** (τζόντα ντέι ντιέτσι):

ZONTA (aggiunta) del Consiglio dei X, v. Consiglio dei Dieci.

ΠΗΤΗ 9305

LESSICO VENETO Che contiene l'antica fraseologia volgare e forense, l'indicazione di alcune leggi e statuti, quella delle varie specie di navigli e di monete, delle spiagge, dei porti e dei paesi già esistenti nel dogado, delle chiese, dei monasteri, dei conventi. degli ospizii, e delle confraternite che si trovavano nella citta' di Venezia, dei costumi, delle fabbriche e delle feste pubbliche, di tutti i magistrati, dei vescovi, dei patriarchi ec. ec.: DA FABIO MUTINELLI: Comp. TIP. di GIAMBATISTA ANDREOLA EDITORE - VENEZIA - 1856

Aggiunta μετοχή παρακειμένου του

aggiungere ή **aggiugnere** Ισπανικά **adjungir**;

Αρχ. Γαλλικά **joindre**, και στα σύγχρονα Γαλλικά **adjoindre**; Από το Λατινικό **ADJUNGERE**, του οποίου το σουπίνο είναι **ADJUNCTUM** και συντίθεται από τα **AD** και **JUNGERE** συνδέω, ενώνω μαζί δύο πράγματα, διασυνδέω, συνάπτω
ΠΡΑΓΩΓΑ **Aggiunto** = Συνημμένο.

Vocabolario Etimologico della Lingua Italiana
<<http://www.etimo.it/>>

Είχε σχέση η τσόντα με τη χούντα;

Ασφαλώς είχε! Οι δύο λέξεις έχουν κοινή ρίζα άλλα και κοινή σημασία: "ένωση". Ένωση κομματιών ταινίας κινηματογράφου και ένωση αξιωματικών που επιδιώκουν κατάληψη και άσκηση της πολιτικής εξουσίας.

Πβλ. Η χούντα της Χιλής, η χούντα του Παπαδόπουλου.

Κυριολεκτικά σημαίνει την άφιξη σε ένα μέρος,
Άφιξη: απ' όπου η επιρρηματική έκφραση της Ιταλικής : "**a prima giunta**"
αντίστοιχο με την ελληνική "**εκ πρώτης όψεως**"

Το **GIUNTA** χρησιμοποιείται και στην Εκκλησιαστική ορολογία για να δηλώσει το σύνολο των μελών εκκλησιαστικού συμβουλίου.

Δηλώνει επίσης το Ενετικό Συμβούλιο των Δέκα και πιθανόν προκύπτει από τη λατινική. **Iunta** (14ος και 15ος αιώνες).

Παράγωγα

Το εκ της τσόντας προκύπτει ρήμα **τσοντάρω** δεν σημαίνει βλέπω ταινίες πορνό όπως θα περίμενε κανείς άλλα συνεισφέρω, προσφέρω χρήματα, βοηθώ οικονομικά.

ΦΡ. Έβαλα 4.000 από τις οικονομίες μου, τσοντάρισα και η μάνα μου 2.000 και πήρα ένα αυτοκίνητο.

Η αλεπού στο παζάρι

Τι δουλειά έχω εγώ, γέρος άνθρωπος, με τις τσόντες; Γιατί θέλω να χρησιμοποιήσω αυτό τον κατανοητό όρο για τα επιθήματα και προθέματα που συνδέονται, επικολώνται, ήτοι **τσοντάρονται** στις διάφορες λέξεις και μεταβάλλουν την σημασία τους.

α- προθεματικό φωνολογικό στοιχείο τής Αρχαίας και τής Ν Ελληνικής, που αναπτύσσεται στην αρχή τής λέξης, χωρίς να μεταβάλλει τη σημασία της. δράχνω - α-δράχνω || μασχάλη - α-μασχάλη || ράθυμος - α -ράθυμος

[ΕΤ υμ Το προθεμ ά- τής Αρχ. αναπτύχθηκε σε λ. που άρχιζαν από ρ, λ. μ, ν και F, π χ. αλείφω < ά- προθεμ + ί.Ε *Ieip-, άμέλγω < ά- προθεμ + Ι.Ε *meig- κά. Το προθεμ. α- τής Ν. Ελληνικής προήλθε από συνεκφορές με λέξεις που τελείωναν σε ~α: μια, τα. ένα, για, να, θα κ λπ . π.χ. μια βδέλλα > μι' αβδέλλα\ α- / αν- στερητικό προθεματικό στοιχείο τής Αρχαίας και τής Ν.

Ελληνικής, που δηλώνει γενικά άρνηση (στέρηση ή έλλειψη): γνωστός - άγνωστος jj άξιος ανάξιος Επίσης ανε-/ ανέ-(βλ.λ.)

(ΕΤΥΜ αρχ. < 1 Ε. *η-, συνεσταλμ. βαθμ. τού Ι Ε στερητ *ne- (πβ λατ nescio «αγνώω», αρχ νή-νεμος < *νε-άνεμος κ.λπ). Εμφανίζεται ως ά- προ συμφώνου (π χ. ά-γνωστος, ά~καιρος, ά-τιμος κ ά) και ως άν- προ φωνήεντος (π.χ άν-υδρος, άν-αίτιος, άν-αίσχυντος κ.ά.), ενώ μαρτυρείται και σε άλλες γλώσσες, πβ. λατ in-ops «φτωχός», σαν- σκρ an-udrah «άνυδρος», γερμ. unklar «ασαφής», αγγλ. un-able «ανίκανος» κ.ά.]

α- / αν- στερητικό. Λέξεις σχηματιζόμενες με το στερητικό α- ή αν- είναι

πολλές και συνήθεις στην Ελληνική, αρχαία και νέα. Πολλές πλάστηκαν με τη δημιουργία τού νέου ελληνικού κράτους τον 19ο αι · π χ αναιμικός, ανακρίβεια, αναλήθεια, αναντικατάστατος, αναπαλλοτριώτος, αναποτελεσματικότητα, αναποφάσιτος, αναρχικός, ανειλικρινής, ανεκμετάλλευτος, ανεκπαίδευτος, ανεκτέλεστος, ανεκτίμητος, ανεξαιρέτως, ανεξακρίβωτος, ανεξάρτητος, ανεξαρτησία, ανεπαρκής, ανεπάρκεια, ανεπίσημος, ανεπιφύλακτος. ανέχεια, ανήθικος, ανησυχητικός, ανίδεος, ανιδιοτελής, ανιδιοτέλεια.

ανικανοποίητος. ανοξ(ε)ίδωτος, ανοργάνωτος, ανορθόγραφος, ανοχύρωτος, ανυπακοή, ανυπεράσπιστος, ανυποληψία, ανυπολόγιστος, ανυπόμονος, ανυπομονώ, ανυπόφορος κ.ά Ας σημειωθεί ότι το -ν(τού αν-) δεν είναι ευφωνικό ν, όπως

συνήθως χαρακτηρίζεται. αλλά η μία από τις δύο μορφές που είχε κανονικώς στην (Αρχαία) Ελληνική το I E *η, από όπου προέρχεται το στερητικό (βλ. ETYM)· ήτοι *η =

1 ά- (γνωστός)

2 άν- (υδρος) Γέλος, α-

Αντί για αν- εμφανίζεται σε στερητικά σύνθετα που αρχίζουν από φωνήεν είτε δικαιολογημένα (γιατί παλαιότερα είχαν δίγαμμα ή δασύτητα) είτε και ως προϊόντα αναλογίας π.χ. αήθης. αηδής, άοπλος. άοσμος, άοκνος, αόμματος, αόρατος, άωρος, άωτον, άυπνος, αόριστος, άυλος κ ά.

α- στερητ. + ρηματικό επίθ. σε -τος: άγνοια / αμάθεια. Στερητικά επίθετα σε -τος σχηματίζονται στην Ελληνική από ρήματα σε -ώ (-εις) δηλώνοντας αυτόν που στερείται παντελώς γνώσεων σε κάποιον (συνήθως επιστημονικό) τομέα δηλώνοντας δηλ άγνοια ή αμάθεια Τέτοια επίθετα είναι αφορολόγητος «αυτός που δεν γνωρίζει φιλολογία», αγλωσσολόγητος «αυτός που δεν γνωρίζει γλωσσολογία», αθεολόγητος, αγεωγράφητος, αγεωμέτρητος κ ά. Όμοια σχηματίζονται, χωρίς να προέρχονται από ρήματα σε -ώ. και επίθετα όπως το ανελλήνιστος.

-α μεγεθ οπαραγωγική κατάληξη ουσιαστικών, π χ κεφάλα.

[εγυμ Παραγ. επίθημα τής Μεσον και Ν Ελληνικής, που προστέθηκε ως κατάληξη υποκοριστικών σε -ι (π χ. ποδάρ-ι > ποδάρ-α, κουτ-ί > κούτ-α) κατά το σχήμα βελόνι - βελόνα, σκαλί - σκάλα κ.ά . όπου όμως έχουμε απλώς αλλαγή γένους και (μερικές φορές) σημασιολογική μεταβολή, αφού οι τύποι σε -ι είναι «οιονεί» υποκοριστικά, δηλ. δεν έχουν πλέον μικρυντική σημασία

ξέ- προθεματικό στοιχείο 1. ρημάτων και ουσιαστικών με σημασία:

α στερητική: ξε-βάφω, ξε-βασκαίνω, ξε-σπιτώ νω) επιτατική: ξε- δοντιάζω, ξεικουφαίνω. ξεζούμισμα 2. ρημάτων με τη σημ. «περνώ

χρονικό διαστημα»: ξε-χειμωνιάζω. ξε-νυχτώ ως πρόθεμα που τοποθετείται πριν από ουσιαστικό για να δηλωθεί:

1. ιδιότητα που έπαψε να υπάρχει- παππάς. ξε-παππάς

2. (κυρ σε διάλ) αναγκαστική συγκατάθεση. αδιαφορία ή οργή: —Μα αυτός είναι βλάκας!

—Βλάκας. Ξε-βλάκας, αυτόν επέλεξε ο λαός :: δεν έχει μα και ξε-μά

Αναλογο το αρχ ελλ εξ του εξοπλιζω σπλιζω ολοσχερώς.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ: Προθεματικό στοιχείο της Μεσον, και Ν. Ελληνική, που προέρχεται από την αρχ. πρόθ **ΕΚ** και **ΕΞ** μέσω παρατατικών και αορίστων τής Αρχ. Ελληνικής με εσφαλμ. μορφολ. χωρισμό (π.χ. έξ-ανοίγω ξανοίγω) ή με απευθείας σίγηση του αρχικού άτονου έ (π.χ εξ-ανοίγω — ξανοίγω). Εμφανίζεται ως **ΞΕ-** προ συμφώνου (πβ. Ξε-δίδω, ξε-πέφτω) και ως **Ξ** προ φωνήεντος (πβ. ξακουστός, ξ-οδευω).

Αριθμητικά προθέματα

(λόγ.) ημι- ή (καθημ.) μισο- / μισα- μάτια

1

μονο (μονο-κλινο δωματιο, μονο-εδρική περιφέρεια, μονο-μάχος)

2

δι- (αλλά εικοσιδυάχρονος)

δί-δυμοι (για δύο αδέρφια γεννημένα μαζί από την ίδια μητέρα)

3

τρι-ποντο, τρι-ηρης

4

τεταρ- ή (καθημ.) τεσερα-

-αριά καμιά εικοσ-αριά (= περίπου είκοσι)

5

πεντ(-ο-)- ή (προ δασείας) πενθ- πενθήμερος εβδομαδα εργασιας.

πεντο-κιλο= ποσότητα που ανέρχεται στον αριθμό «πέντε»

Πεντ-άρι της τράπουλας

πεντάρι σπίτι ή διαμερισμα με πέντε δωμάτια

6

εξ[η]-άρες επιφανεια ζαριου με την μεγαλυτερη αξία (εξη) . Το ζάρι είναι κυβος με
εξη εδρες.

50

πενηντα -άρικο

πενηντά-ρης

20

εικοσ-άρικο (= κέρμα είκοσι δραχμών),

7

επτα- / εφτα-

1000

χιλι-άρικο (= χαρτονόμισμα χιλίων δραχμών)

8

οκτα-εδρικός (= αυτός που έχει οκτώ έδρες) ή δρος οκτά-εδρος (= αυτός που
αποτελείται από οκτώ έδρες)

οκτα- / οχτα- ή (λόγ.) αντι οκτω- γωνος οκτά-γωνος (= αυτός που έχει οκτώ γωνίες)

9

εννια- ή (λόγ) εννεα)

16

δεκαεξα-βάλβιδος (= αυτός που έχει δεκαέξι βαλ- βίδες)

11

ενδεκα- / εντεκα ενδεκάδα ή εντεκάδα

12

δωδεκα-δα ή δωδεκάς)

-βαθμός δωδεκά-βαθμη κλίμακα (κλίμακα που αποτελείται-από 12 βαθμούς)

20

δραχμο εικοσά-δραχμο (= νόμισμα είκοσι δραχμών)

30

τριαντα-τριαντάρης ή (λόγ.) τριακοντα- ετεια

100

εκατοντα-ετηρίδα = επέτειος ή περίοδος εκατό ετών, αιώνας

40

σαραντα-ρης ή (λόγ.) τεσσαρακοντα- ετών) βλ καραντίνα

50

πενηντ-αρίζω (= γίνομαι πενήντα ετών)

100

εκατοντα- ή εκατό- κ (ε)κατοστ- -ετής δεκα-ετής (= 1 αυτός που διαρκεί δέκα έτη 2 αυτός

200 διακοσιο- διακόσια-, διακοσ- που έχει ηλικία δέκα ετών)

1000 χιλι(ο)- -ετία

10

δεκα-ετία (= περίοδος δέκα ετών)

δεκα-ήμερος (= αυτός που διαρκεί δέκα ημέρες)

δεκα-δικό σύστημα (= σύστημα που έχει ως βάση το 10)

(β) Βασικά παραγωγικά επιθήματα

Συνδυάζονται με αριθμητικά α' συνθετικά)

-ηχος οκτά-ηχος / οκτώ-ηχος (= αυτός που αποτελείται από 8 ήχους ή ψάλλεται κατά 8 ήχους)

-άδα πεντ-άδα (= σύνολο αποτελούμενο από πέντε μέλη) αλλά και 10,20,..., 100

-θεσιος

δι-θέσιος (= αυτός που έχει δύο θέσεις)

-θυρος πεντά-θυρος (= αυτός που έχει πέντε θύρες)

Τρια-δική θεότητα (= θεότητα με -ίππος μόν-ιππος (= αυτός που έχει έναν ίππο)

-υπόστατος (2,3)

-κέφαλος (2,3,9)v-κέφαλος (= αυτός που έχει v κεφάλια)

-άκις πχ πεντ-άκις (= πέντε φορές) -κιλος πεντά-κιλος (= αυτός που ζυγίζει ή περιέχει πέντε

-άρα. v-άρα: 1 γυναίκα v ετών, 2. αυτή που ζυγίζει.v κιλά)

τρί-κλινο δωμάτιο (= δωμάτιο που περιλαμβάνει τρία κρεβάτια)

χιλι-άρα μηχανή (= μηχανή χιλίων κυβικών), φάγαμε

-άρα (= ν-αρα = ποινή φυλάκισης στο στρατό($v \in [5,10,20]$)

-κορφος (= αυτός που έχει ν κορυφές) ($v \in [2,3]$)

-άρης ν-άρης (= άνδρας ν ετών($v \in [20,30,40,50,60,70,80,90]$))

-άρης κατοστ – αρης (= δρομέας εκατό μέτρων)

-κωπος ν-κωπος (= αυτός που έχει οκτώ κουπιά)

-λεπτός ν-λεπτος (= αυτός που διαρκεί πέντε λεπτά)

-άρι ν άρι =χαρτι της τραπουλας ($v \in [2-10]$)

1. ο αριθμός «πέντε», π.χ ως βαθμός-πεντά -λιτρος όπως και δί-λιτρος (= αυτός που περιέχει ή ζυγίζει δύο λίτρα)

πήρα ένα πεντάρι στα μαθηματικά

2. αυτό που φέρει τον αριθμό πέντε

-μελής τετρα-μελής (= αυτός που αποτελείται από τέσσερα μέλη)

«πέντε», π.χ. τραπουλόχαρτο Έχω ένα ~ και δύο άσους

3 αυτό που προσδιορίζεται από την αριθμο -μερα εννιά-μερα (= η συμπλήρωση εννέα ημερών από - τον θάνατο κάποιου)

Κατηγορίες μεταβολών

Επίταση

Ισχυροποιούν το κύριο συστατικό της λέξης.

ΞΕ

Το ξε με επιτατικό χαρακτήρα

Ξεποδαριάστηκα = περπάτησα πολύ

Ξεμωράθηκε = κατάντησε πολύ ανόητος (μωρός)

Ξεπαραδιάστηκα = πλήρωσα πολλά

Ξεκωλιάρης = με μεγάλο πρωκτό, ευρύπρωκτος

Α

Το α έχει επίσης επιτατικό χαρακτήρα (Αν και συνήθως έχει στερητικό χαρακτήρα βλ. παρακάτω)

α+νηλεης πολύ νηλεής

ΑΠΟ

Απόγινε= έγινε τελείως

ΠΑΡ΄Ηταν στραβό το κλήμα το' φάγε κι ο γάιδαρος και απόγινε.

Είδα και απόειδα = είδα και παρατήρησα προσεκτικά.

Απόμακρος ο ευρισκόμενος πολύ μακρόν

Απόκαρση -= Η μοναχική κουρά (μη ανακλητή απόφαση για ένταξη σε μοναστικό τάγμα).

Αρμενόπουλος - Εξάβιβλος

Στέρηση

Το στερητικό α

α στερητικό εκφράζει έλλειψη, στέρηση, απουσία, και γενικώς το αντίθετο από αυτό που δηλώνει το υπόλοιπο μέρος της λέξης όπως στα : άσοφος, άνομος, αχανής

Υπό την μορφή αυτή πάντοτε μετά από λέξεις που αρχίζουν από σύμφωνο αλλιώς προσλαμβάνει τον τύπο "αν".

261: ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ:Ι. ΣΤΑΜΑΤΑΚΟΣ : ΦΟΙΝΙΞ : 1972

Άστεγος

Άεργος και με προσθήκη του ευφωνικού ν άνεργος

απρόσιτος

Το αρχαιο νη

Νηνεμια = νη+ανεμος

Νηπενθης

Νησις = νη + εσθίω

Ανηλεής = α +νη + λειής = ο τελειως χωρις ελειος.

Το νεωτερο Ξε

από την αρχ. προθεση εκ, εξ που σήμαινε απομάκρυνση

Ξε -

Ξενερωτος

Ξειπα ΦΡ είπα ξείπα σβήνω την παρόλα μου

Ξαλμυρισμένος

Ξέπαπας = αποσηματισμένος παπας

ΑΠΟ

Αποδιάκος **απο**σηματισμένος διάκος

ΦΡΑΣΗ Τα γεγόμενα ουκ **απο**γίνονται.

Μείωση

Προθήματα μείωσης ποιότητας

κωλο - κωλόπαιδα, κωλόχαρτο (πτυχίο, το άλλο λέγεται χαρτί υγείας) , κωλάνθρωπος,

σκατο- σακτοπραμα, σκατοκατάσταση, σκατολόγημα = συλλογή από άχρηστα πράγματα ή ένα από αυτά.

Βρωμο - βρωμογύναικο, βρομόλογο

Επιθήματα μείωσης του μεγέθους¹

ακι

Κωλαράκι, παιδακι, σκυλάκι κλπ

Από εδώ και η κατάληξη –ακис και –ακης των Κρητικών επωνύμων.

εντζος

Κωλαρέντζος, Λυκουρέντζος

Αθροιση

Το ομου, μαζί αρχ

¹ Συνήθως καλούνται υποκοριστικά. Προσεχώς θα αναφερθώ σε αυτά με περισσότερες λεπτομέρειες.

άλοχος, μαζί στο κρεβάτι (λέχος> λεχώνα)

αδελφός, δελφύς = μήτρα άρα ομομήτριος.

άπας, μαζί με όλους

Ακόλουθος ωθεί πολύ το κόλον! (τρέχει μαζί με κάποιον ή πίσω από κάποιον, του έχει γίνει κολλιτσίδα)

Ευφωνικό

A

Ασπαίρω αντί σπαίρω

Απήγανος αντί πήγανος

Αγκινάρα αντί κινάρα

Μεγεθυντικά

-αρος - αρα

Παίδαρος, κώλαρος, πόδαρος (συνήθως ως β συνθετικο)

Κωλάρα, γαιδάρα, βυζάρα,, παιχτάρα (και για άντρες)

-αρας

Απαντά κύρια ονοματα: Ο **Στελλάρας**, αλλά και σε προσηγορικά **τρελάρας**,

Πολλές φορές καταβιβάζει τον τόνο στη λήγουσα

Κοιλαράς

Παιδαράς

Κολοπαιδαράς

